

4. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 03 березня 2022 року № 7124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12.05.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

6. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України № 1550-III від 16.03.2000 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-79>

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР

Роскрут Катерина Володимирівна

*аспірант кафедри кримінального права юридичного факультету,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Торгівля людьми належить до найбільш прихованих злочинів та становить серйозну загрозу міжнародній безпеці. На тлі повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України у 2022 році, криміногенна ситуація в нашій державі зазнала значних змін стосовно кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи. Чинниками, які сприяли створенню нових умов для діяльності мереж торгівлі людьми, стали руйнування соціально-економічної стабільності, масове вимушене переміщення населення в межах країни, фемінізація міграції, а також послаблення чи взагалі відсутність контролю держави над частиною її території.

З огляду на подвійну роль жінки – як жертви торгівлі людьми, так і безпосереднього учасника цього кримінального правопорушення, окремої уваги потребує гендерний вимір досліджуваного явища. Збройний конфлікт є тією криміногенною обставиною, яка безпосередньо збільшує ризики потрапляння в ситуацію торгівлі людьми. Аналіз статистичних даних за 2022–2025 роки демонструє збільшення

кількості осіб, яким надано статус постраждалих від торгівлі людьми, з піковим показником у 2024 році – 182 особи, з них 37 % постраждалих становлять жінки, та 5 % виявлених жертв становлять діти [1]. Окрім цього, відповідно до оприлюдненого на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора Єдиного звіту про кримінальні правопорушення за січень-березень 2026 року, станом на перший квартал поточного року органами досудового розслідування за статтею 149 КК України було зареєстровано 69 кримінальних правопорушень [2]. На кінець звітного періоду 57 справ перебувають на стадії розслідування, залишаючись без остаточного процесуального рішення.

При дослідженні відомостей про потерпілих осіб за січень-березень 2026 року, зафіксовано 31 постраждалого від торгівлі людьми. В контексті суб'єктного складу жертв, було встановлено 12 осіб жіночої статі та 15 дітей, з них – 7 неповнолітніх та 8 малолітніх, віком до чотирнадцяти років. Жінки та діти залишаються головними об'єктами кримінальної експлуатації в умовах збройного конфлікту. Дестабілізація соціально-економічної ситуації в державі внаслідок введення дії воєнного стану, значно ускладнює виявлення вчинених кримінальних правопорушень, оскільки офіційні статистичні дані не відображають повною мірою реальний стан злочинності в державі.

Згідно з даними УВКБ ООН, станом на лютий 2026 року, за межами України перебувало понад 5 923 870 осіб, з яких 5 374 780 мігрували до європейських країн, а інші 549 090 громадян України виїхали за межі Європи [3]. Аналіз статево-вікових характеристик вищевказаної кількості біженців демонструє значне переважаєння жінок (44 %), в той час як частка дітей становить 30 %, а чоловіків – лише 26 %, що відображає тенденцію фемінізації міграційних потоків, яка є наслідком підвищеної вразливості жінок та дітей в умовах триваючої війни, та встановлених законодавством обмежень перетину кордону чоловіками, що посилює залучення потенційних жертв до торгівлі людьми.

З позиції кримінології, вразливість жінок є основним чинником для вербування їх учасниками транснаціональних мереж торгівлі людьми в умовах збройного конфлікту. Жінки, втікаючи із тимчасово окупованих територій або із зон активних бойових дій, перебувають у скрутному матеріальному становищі, особливо якщо мають на утриманні дітей, незалежно від їх віку, а тому сподіваються знайти заробіток та безпечне місце проживання. Тому, жінки не мають іншого виходу, окрім як покладатися на тих, хто надає гарантії в найкоротші строки, обіцяючи зробити процес пошуку роботи, житла доступним і не таким бюрократично складним.

З аналізу існуючої судової практики вбачається, що в деяких випадках жінка усвідомлює характер діяльності, на яку погоджується. До прикладу, вироком Кіровського районного суду м. Дніпропетровська від 20.09.2022 року (справа № 203/2439/22) встановлено, що потерпілі, внаслідок збігу тяжких сімейних та матеріальних обставин, викликаних крайньою економічною скрутою та намагаючись знайти заробіток за кордоном, у зв'язку із війною в Україні, погодились на надання сексуальних послуг в австрійському місті Лінц [4]. Проте, обвинувачений навмисно приховав відсутність у невстановлених співучасників злочину наміру виплати обіцяних жінкам грошових коштів, що свідчить про наявність елементу механізму сексуальної експлуатації.

Усвідомлення потерпілою своєї діяльності у межах запропонованої їй схеми, в жодному разі не може слугувати обставиною, яка дозволяє будь-кому применшувати рівень страждань, які вона зазнала, або ж призвести до пом'якшення рівня кримінально-правової відповідальності суб'єкта злочину. В статті 3 Палермського протоколу передбачено, що згода особи, яка стала жертвою торгівлі людьми, не береться до уваги, якщо було застосовано будь-який із засобів впливу, які охоплюються нормативним визначенням цього кримінального правопорушення [5].

Гендерний вимір залучення жінок до транснаціональних мереж торгівлі людьми не обмежується їх статусом жертви. Нерідко жінки виконують різноманітні функціональні ролі в структурі злочинних мереж, а саме як вербувальниці, перевізниці, наглядачки, добровільно керуючись прямим умислом та метою особистого збагачення. Водночас, існує неоднорідність у мотивації жінок-учасниць кримінальних об'єднань. Певна частина з них позбавлена достатнього рівня матеріального забезпечення, маючи на утриманні малолітніх або неповнолітніх дітей, батьків чи інших родичів з інвалідністю, що враховується судом при призначенні покарання. Серед таких жінок трапляються і внутрішньо переміщені особи, які внаслідок збройного конфлікту опинились у стані гострої соціально-економічної нестабільності. Як було встановлено вироком Луцького міськрайонного суду Волинської області від 24.07.2025 року (справа № 161/10825/25), обвинувачена зі статусом ВПО внаслідок окупації місця її постійного проживання збройними силами Російської Федерації, вчинила вербування щонайменше трьох потерпілих осіб з метою їх подальшої сексуальної експлуатації за кордоном [6].

Однак, серед інших учасниць злочинного угруповання, корисливий мотив у їх діях не пов'язаний із жодними об'єктивними чинниками, які б виключали свободу волі. Такі жінки свідомо обирають злочинну

діяльність як стабільне, на їх переконання, джерело доходу, при цьому відкидаючи можливість легального працевлаштування, як було встановлено, до прикладу, вироком Ленінського районного суду м. Полтави від 14.10.2022 року (справа № 646/3390/20), у якому констатовано, що обвинувачена діяла виключно з корисливих мотивів, «не бажаючи займатись законною трудовою діяльністю, але маючи бажання отримувати доходи будь-яким, у тому числі злочинним способом», виконуючи у складі транснаціональної організованої групи функцію організатора та контролера сексуальної експлуатації жертв [7].

У ряді випадків, жінки – суб'єкти злочину є колишніми, первинними жертвами торгівлі людьми, які згодом формально переходять в статус співучасників даного злочину, інтегруючись у кримінальну діяльність під впливом психологічної залежності, примусу, погроз та інших несприятливих обставин. Жінки-вербувальниці ефективні тому, що викликають менше підозр в правоохоронних органах, що суттєво знижує ризики їх викриття на початкових етапах вербування. Потенційні жертви – жінки схильні більше довіряти представницям своєї статі, тому пропозиція, ініційована жінкою, рідше стає об'єктом критичної оцінки, ніж пропозиція аналогічного змісту, яка надходить від чоловіка. Перед працівниками правоохоронних органів постають складнощі при здійсненні правової кваліфікації дій таких жінок, оскільки чинне законодавство України наразі не містить чіткого розмежування між кримінальною відповідальністю жінки та її віктимого статусу.

Збройний конфлікт змінив структуру транснаціональної торгівлі людьми: жінка в ній виступає одночасно як жертва і як співучасниця. Ця подвійність вимагає переглянути підходи кримінології до гендерного чинника та вдосконалити механізми кримінально-правового реагування.

Література:

1. Концепція Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.02.2026 р. № 184-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/184-2026-p> (дата звернення: 16.04.2026).

2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-березень 2026 року / Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 19.04.2026).

3. Ukraine Refugee Situation / UNHCR Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 22.04.2026).

4. Вирок Кіровського районного суду м. Дніпропетровська від 20.09.2022 р. Справа № 203/2439/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106387504> (дата звернення: 22.04.2026).

5. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text (дата звернення: 22.04.2026).

6. Вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області від 24.07.2025 р. Справа № 161/10825/25. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129083510> (дата звернення: 22.04.2026).

7. Вирок Ленінського районного суду м. Полтави від 14.10.2022 р. Справа № 646/3390/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106753414> (дата звернення: 22.04.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-80>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕКОНАННЯ СУДДІВ, СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ ТА СТОРОНИ ЗАХИСТУ

Стратій Олексій Васильович

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри кримінального права юридичного факультету,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Відповідно до ч. 1 ст. 84 КПК України, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

В порядку ч. 1 ст. 94 КПК України, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин